

Wspomnienie o profesorze **Andrzeju Stanisławie Barczaku** (1939–2019)

Józef BIOLIK¹

Uroczystość odnowienia doktoratu prof. Barczaka,
29 września 2017 r.

21 maja 2019 r. odszedł od nas ceniony, szanowany przez społeczność akademicką, prawdziwy naukowiec. Człowiek o dużej kulturze osobistej, pogodny i odważny, pełen pasji do wypełniania obowiązków badawczych i dydaktycznych, lubiany przez studentów i młodych pracowników nauki.

Andrzej Stanisław Barczak, wybitny ekonomista i ekonometryk, urodził się w Nowym Bytomiu 4 lutego 1939 r. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego im. Adama Mickiewicza w Katowicach w 1957 r. rozpoczął studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej (WSE) w Katowicach. W latach 1960–1962 podjął pracę jako asystent-wolontariusz w Katedrze Statystyki WSE, którą kierował wówczas prof. Maksymilian Józef Ziomek. Po ukończeniu studiów w roku 1962

---

¹ Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, filia w Rybniku, ul. Rudzka 13, 44–200 Rybnik, Polska, e-mail: jozef.biolik@ue.katowice.pl. Pierwszy doktor wypromowany przez Profesora Andrzeja Stanisława Barczaka, Kierownik Katedry Ekonometrii UE w latach 2009–2016, promotor w postępowaniu odnowienia doktoratu prof. Andrzeja Stanisława Barczaka, dr h.c.

został zatrudniony w Katedrze Statystyki, której nowym kierownikiem był doc. dr hab. Zbigniew Pawłowski. W 1968 r. obronił pracę doktorską *Ekonometryczna analiza kosztów produkcji na przykładzie przemysłu piwowarsko-słodowniczego*, napisaną pod kierunkiem profesora Pawłowskiego. W 1976 r. na podstawie rozprawy habilitacyjnej *Makromodele ekonometryczne a planowanie gospodarki narodowej* i pomyślnego przebiegu kolokwium habilitacyjnego zdobył stopień doktora habilitowanego na Wydziale Przemysłu Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach. W lutym 1985 r. otrzymał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego. 14 kwietnia 2005 r. Andrzej Stanisław Barczak przyjął godność doktora honoris causa Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu.

Doktorat Honoris Causa Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu dla prof. Andrzeja Barczaka, 14 kwietnia 2005 r.

Profesor Barczak zawsze z oddaniem angażował się w sprawy rozwoju katedry, wydziału i uczelni; był kierownikiem Zakładu Ekonometrii w Instytucie Ekonometrii, prodziekanem i dziekanem Wydziału Przemysłu. W 1981 r. został wybrany na prorektora ds. nauczania, dydaktyki i spraw studenckich. Od 1987 r. kierował Instytutem Ekonometrii, a następnie Katedrą Ekonometrii. Jako kierownik przyczynił się do dynamicznego rozwoju kadrowego Katedry Ekonometrii: w latach 1988–1997 dziesięciu pracowników katedry uzyskało stopień doktora habilitowanego. W 1993 r. społeczność akademicka powierzyła prof. Barczakowi funkcję przewodniczącego Uczelnianej Komisji Wyborczej na kadencję 1993–1996.

Profesor Barczak ze współpracownikami
po promocji habilitacyjnej i doktorskiej, styczeń 1994 r.

W latach 1996–2003 profesor Barczak był również kierownikiem Zakładu Mikroekonomii w Instytucie Zarządzania Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego (WZiKS UJ).

Andrzej Stanisław Barczak prowadził zajęcia z ekonometrii, teorii prognozowania, metodologii badań naukowych i mikroekonometrycznej analizy działalności firm na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach oraz w Górnośląskiej Wyższej Szkole Handlowej im. W. Korfańskiego w Katowicach, zaś w latach 1996–2005 wykładał mikroekonomię i ekonomię na WZiKS UJ w Krakowie. Od roku 2009 do czasu rezygnacji w 2012 r. był rektorem Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania im. gen. Jerzego Ziętka w Katowicach.

Był kontynuatorem idei i liderem katowickiej szkoły ekonometrycznej stworzonej przed laty przez profesora Pawłowskiego. Czynn timer uczestniczył i współorganizował Letnie Szkoły Ekonometrii oraz Konferencje Statystyków, Ekonometryków i Matematyków Uczelni Ekonomicznych Polski Południowej.

Osiągnięcia prof. Barczaka w zakresie kształcenia kadry są ogromne. Wypromował 16 doktorów i ponad 600 magistrów, był recenzentem 75 prac doktorskich i ponad 50 prac habilitacyjnych, jak również recenzował 28 wniosków o tytuł naukowy oraz cztery wnioski o tytuł doktora honoris causa.

Ważnym obszarem aktywności prof. Barczaka było reprezentowanie Wydziału poprzez funkcje pełnione w Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego (1987–1998), Centralnej Komisji ds. Stopni Naukowych i Tytułu Naukowego przy Prezesie Rady Ministrów oraz Komisji Konkursowej Komitetu Badań Naukowych (1994–2006).

Profesor Barczak jako uznany autorytet naukowy był od 1976 r. wybierany do Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN; od 1993 r. zasiadał w jego Prezydium, a w latach 2007–2010 był jego przewodniczącym. W latach 2006–2014 pełnił także funkcję prezesa katowickiego oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego oraz członka Prezydium Zarządu Krajowego. Był również członkiem

wielu innych towarzystw naukowych, m.in. The Econometric Society, The European Economic Association, The Royal Economic Society, Polskiego Towarzystwa Statystycznego, Polskiego Towarzystwa Prakseologicznego, Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierowania, Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN (w latach 1996–1999 i 2007–2010), Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie oraz Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauki.

Posiedzenie Komitetu Ekonometrii i Statystyki PAN
w Katowicach, czerwiec 2004 r.

Ze względu na osiągnięcia naukowe prof. Barczak był wybierany do Naukowej Rady Statystycznej GUS (1981–2005), Komisji Matematycznej GUS (1976–1981) i Komisji Nagród Naukowych przy Prezesie Rady Ministrów (1994–1997). Zasiadał w radach programowych czasopism naukowych: „Przeglądu Statystycznego”, „Gospodarki Narodowej”, „Śląskiego Przeglądu Statystycznego” oraz „Journal of Economics & Management”.

Oprócz działalności naukowo-dydaktycznej prof. Barczak angażował się w rozwiązywanie społeczno-gospodarczych problemów regionu. Był moderatorem Programu Regionalnej Polityki Gospodarczej Górnego Śląska oraz głównym negocjatorem strony społecznej Kontraktu Regionalnego dla województwa katowickiego, przewodniczącym rady nadzorczej Funduszu Górnośląskiego S.A. (1997–1999), a także członkiem rad nadzorczych kilku spółek akcyjnych: Kompanii Węglowej S.A. w Katowicach, Eurofaktora S.A. w Mysłowicach oraz Akcept S.A. w Mysłowicach. W 2008 r. został powołany w skład rady programowej Radia Katowice oraz wybrany na jej przewodniczącego. Pełnił funkcję doradcy wojewody śląskiego, a także doradcy prezydenta miasta Katowice. Zajmował się popularyzacją wiedzy ekonomicznej jako komentator w prasie, radiu i telewizji.

Zainteresowania naukowe Andrzeja Stanisława Barczaka były bardzo rozległe. W początkowym okresie pracy naukowej koncentrowały się wokół problemów funkcji produkcji, ekonometrycznej analizy kosztów produkcji oraz budowy modeli gospodarki Polski. Profesor Barczak był współtwórcą pierwszego modelu ekonometrycznego gospodarki Polski.

Następnym obszarem zainteresowań naukowych prof. Barczaka były związki makromodeli z planowaniem gospodarki narodowej oraz wykorzystanie modeli ekonometrycznych w prognozowaniu wykonania planów gospodarczych.

W latach 80. zainteresowania badawcze prof. Barczaka dotyczyły kwestii ekonometrycznego modelowania funkcjonowania przedsiębiorstwa oraz analiz społecznych – badań warunków życia i ekonomicznych skutków alkoholizmu. Transformacja gospodarki Polski wyznaczyła nowe obszary zainteresowań prof. Barczaka związanych z gospodarką regionu, takie jak zagadnienia regionalnych rachunków narodowych, statystyczno-ekonometryczna analiza śląskiego rynku pracy oraz analiza i modelowanie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa śląskiego na przełomie XX i XXI w.

Profesor Barczak był wielokrotnie odznaczany i wyróżniany za wybitne osiągnięcia naukowe, dydaktyczne oraz w zakresie kształcenia kadr naukowych. Został uhonorowany Krzyżem Oficerskim i Kawalerskim OOP, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Za osiągnięcia naukowe otrzymał pięć nagród Ministra. W 2010 r. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyznała mu prestiżową nagrodę za całokształt w dziedzinie nauk ekonomicznych.

29 września 2017 r. odbyła się uroczystość odnowienia doktoratu prof. Barczaka.

Uroczystość odnowienia doktoratu, 29 września 2017 r.

Mimo postępującej choroby i utraty sił prof. Barczak był do końca aktywny 9 kwietnia 2019 r. uczestniczył w obradach LV Konferencji Statystyków, Ekonometryków i Matematyków Uczelni Ekonomicznych Polski Południowej, a 16 kwietnia brał udział w posiedzeniu Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie.

Nawet tak skrótowa charakterystyka osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych prof. Barczaka budzi szacunek i uznanie. W opinii przedstawicieli środowisk akademickich i gospodarczych prof. Barczak pozostanie szanowanym i niekwestionowanym autorytetem w ekonometrii i statystyce, a także w naukach ekonomicznych.

Profesor Barczak wspominał:

Muszę powiedzieć, że zawsze miałem szczęście w życiu. Urodziłem się we właściwym czasie i spotkałem właściwych ludzi. Tego właśnie chciałbym życzyć każdemu, by wszyscy spotykali właściwych mistrzów, by dzielili idee naukowe, aby to wszystko doprowadziło do celu i aby badania naukowe sprawiały radość.

Mój ojciec zmarł, kiedy miałem 6 lat, i od tego czasu stałem się dorosłym, bo musiałem pomagać mamie i pracować po to, żeby utrzymać mamę i siebie².

Udzielał korepetycji z matematyki i sprzedawał papierosy. Stąd sam zaczął palić, by rzeczowo odpowiadać na pytania o gatunki sprzedawanych papierosów.

Do sukcesu prof. Barczaka przyczyniły się matka Jadwiga oraz małżonka Mirosława, o których opowiadał:

Moja mama towarzyszyła mi, kiedy byłem w szkole podstawowej, jak również wtedy, kiedy zdecydowałem sam – za namową nauczycieli – o pójściu do liceum. Popierała mnie w czasie studiów, przeżywała moje egzaminy, doktorat, habilitację. Moja mama była ze mną zawsze i jest ze mną do dzisiaj.

Wielkie i nie do przecenienia zasługi w utworzeniu prawdziwego domu, prawdziwej przystani także w czasie stresów ma moja małżonka, dzięki której mogę normalnie pracować i realizować wszystkie marzenia.

Z małżonką Mirosławą w czasie konferencji z okazji 70-lecia prof. Barczaka w Podlesicach w marcu 2009 r.

² Tu i dalej: fragmenty wywiadów z prof. Barczakiem w „Forum Biuletyn Akademii Ekonomicznej w Katowicach”, nr 5/2003 oraz nr 13–14/2005.

Poczucie przyjaźni i pomocy jest bardzo potrzebne, gdyż wspiera w procesie tworzenia. Dlatego też tak bardzo wspieram młodych naukowców i dbam o to, by zawierali oni przyjaźnie nie tylko w obrębie katedry, ale także pomiędzy katedrami i ośrodkami.

Trzeba bardzo dużo czytać, słuchać krytycznych uwag studentów podczas wykładów, gdyż są to młode umysły, które krytycznie patrzą na świat i mogą zainspirować do ciekawych pomysłów. Jeżeli jest się otwartym, można się nie lekkać. Czyli pracuj i słuchaj.

Kiedy mam wolną chwilę, to czytam. Dużo czytam, gdyż jestem człowiekiem ukształtowanym przez książki, a nie przez telewizję. Przy dobrym espresso mogę czytać dobrą książkę.

Profesor Barczak interesował się nie tylko ekonomią, lecz także kosmologią. Ostatnio zgłębiał dzieła ks. prof. Michała Hellera.

Co do swojej fryzury, wspominał:

Zadecydowała rzecz dziwna. Byłem głównym negocjatorem Kontraktu dla Województwa Katowickiego, jako strona społeczna. Wtedy nie miałem czasu na strzyżenie i urosły mi włosy. Kiedy podpisywaliśmy umowę z ówczesnym premierem Oleksym, powiedziałem, że gdy w Polsce będzie funkcjonować właściwa polityka regionalna, to ja pójdę do fryzjera. I dlatego mam długie włosy.

Lubił mocną kawę z cukrem; gdy kawa była gorszej jakości, wybierał wodę. W czasie prowadzenia zajęć na UJ wspominał: „mam ulubione kawiarenki w Krakowie, gdzie mnie dobrze znają. Tam nie muszę nic mówić, siadam i dostaję espresso”.

W wolnych chwilach chodził na koncerty, co także wspominał: „muzyką klasyczną zajmowałem się od zawsze. Kiedyś byłem prezesem Towarzystwa Popierania Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia”.

W rozmowach prof. Barczak często przywoływał swoje dawne pasje. Jedną z nich była szermierka. Przygoda z szermierką rozpoczęła się w Pałacu Młodzieży w Katowicach, gdzie zorganizowano sekcję szermierczą, a pierwszym trenerem został pan Chałupka. Był to nie tylko profesjonalny szkoleniowiec, lecz także znakomity wychowawca. Jak wspominał prof. Barczak, „po wygraniu tych kwalifikacji zostałem przekazany do klubu KS Baildon, który miał silną sekcję szermierczą z mistrzami Polski we wszystkich broniach”. Marzeniem przyszłego uczonego była szabla, ale ostatecznie bronią pozostała szpada. Trenerem został Teodor Zaczyk, mistrz Polski z lat 1938 i 1947. Treningi odbywały się codziennie od 16 do 21, z wyjątkiem sobót i niedziel. Profesor stwierdził, że codzienne ćwiczenia, a szczególnie trening bezpośredni „na klindze” u trenera Zaczyka, dały mu, prócz techniki szermierczej, wielką wytrzymałość oraz refleks. Po ukończeniu studiów i podjęciu pracy w Katedrze Statystyki młody asystent Andrzej Barczak poprosił ówczesnego kierownika katedry Zbigniewa Pawłow-

skiego o roczny urlop, aby móc przygotować się do Olimpiady w Meksyku. Wymagający zwierzchnik kazał mu wybrać między zawodami a doktoratem. Andrzej Barczak wybrał doktorat i tak zakończyła się jego przygoda ze sportem, a rozpoczęła – z nauką. Byliśmy jej świadkami i współuczestnikami.

Profesor Barczak był zakochany w Alpach. Dużo podróżował samochodem; zwiedzał Szwajcarię, Francję, Włochy, Austrię. Był koneserem francuskiego wina. Pielęgnował tradycje akademickie.

Odszedł od nas człowiek prawy o rzadko spotykanej charyzmie, ceniony i szanowany przez społeczność akademicką, media i środowiska gospodarcze.